

DE GROTE PADDENSTOELEN gids

EWALD
GERHARDT

1000
SOORTEN

BEST
BEOORDEELDE
GIDS

KOSM • S

Genus **Galerina** – Mosklokje

Fam. Cortinariaceae

Vruchtl. teer, dunvliezig; hoed meestal droog, hygrofaan, al of niet met velumsporen; lam. aangehecht; steel droog, vlokkelig of kaal, minder vaak met een vliezige ring; spp. roestig-geel of roestbruin; sp. glad tot wrattig, amandelvormig, meestal zonder kp.; hoedhuid opgebouwd uit radiaire hyfen; lam.-tr. regelmatig. Saprofyten op mos, aarde of hout.

Vlokkelig veenmosklokje

Galerina paludosa (Fr.) Kühner

Kenmerken: hoed 1-3 cm breed, geelbruin of okerbruin tot roestkleurig-bruin, kegel- of klokvormig tot laag convex; hoedhuid in vochtige toestand doorschijnend geribd, schurftig-vlokkelig, met een fijne, witte zoom van velumresten; lam. roestig-geelachtig, dicht openstaand. Steel in de kleur van de hoed of donkerder, sterk vlokkelig door witachtige velumvezels, soms met een vlokkelige ringzone. Geur en smaak meelachtig. Sp. bijna glad tot fijn gestippeld, 9-12 x 5,5-7 μ ; cystiden tot de lamelranden beperkt. **Voor-komen:** VI-X; in moerassen, op veenmos (*Sphagnum*); algemeen. **Opmerking:** goed gekenmerkt door de standplaats en het sterk ontwikkelde velum.

Bruinvoetmosklokje

RL (3)

Galerina badipes (Fr.) Kühner

Kenmerken: hoed 1-2,5 cm breed, honinggeel of okergeelachtig, kegel- of klokvormig, in vochtige toestand sterk doorschijnend geribd; hoedhuid meestal kaal, de rand soms met zwakke velumvlokjes; lam. lichtgeel, later roestig-geelachtig. Steel in de onderste helft weldra bruinzwart, hogerop als de hoed gekleurd, met duidelijke, witte velumvlokjes, soms ook met een vezelig-vlokkelige ringzone. Sp. glad tot fijn gestippeld, 10-13,5 x 5,5-7 μ ; basidia overwegend 2-sporig; cystiden zowel op de rand als het plat van de lamellen. **Voorkomen:** IX-XI; in naaldbossen en gemengde bossen, op stukjes hout, naaldenstrooisel of aarde; zeldzaam.

Barnsteenmosklokje

Galerina atkinsoniana A.H. Sm.
[*G. vittaeformis* var. *atkinsoniana*]

Kenmerken: hoed 0,5-1 cm breed, stomp kegel- of klokvormig, in vochtige toestand honingbruinachtig, doorschijnend geribd, zonder velumsporen; lam. honing- tot kaneelbruin, vrijwel verwijderd staand. Steel in de kleur van de hoed, aan de voet donkerder, geheel berijpt tot vlokkelig. Geur en smaak iets radijsachtig. Sp. fijn wrattig, 10-12,5 (17) x 5,5-8 μ ; basidia 2-sporig; cystiden op de rand en het plat van de lamellen, en op de hoedhuid. **Voor-komen:** VI-XI; tussen mossen in moerassig terrein; zeldzaam.

lamellen
aangehechtsporenpoeder
donkersteel
dun

Bundelmoskopje

Galerina marginata (Batsch) Kühner

Kenmerken: hoed 1-5 cm breed, okerbruin of barnsteenkleurig tot roodbruin, bij droog weer licht okerkleurig, op de standplaats vaak tweekleurig, halfbolvormig tot laag convex of klokvormig; hoedhuid meestal kaal, de rand soms met vluchtige velumvezels; lam. geelachtig tot roestbruinachtig. Steel eerst in de kleur van de hoed maar bij oude ex. meestal donkerder, met een vliezige ring, daaronder met bleke vezels overdekt. Geur bij wrijven zwak meelachtig. Sp. fijn wrattig, 7-10 x 4,5-6,5 μ (fig. 85); cystiden zowel op de rand als het plat van de lamellen. **Voorkomen:** IX-XI; doorgaans op dood hout (stronken, liggende takken) van naaldbomen (dennen, fijnsparren), zelden op loofhout, in groepen groeiend; vrij algemeen. **Opmerking:** een gevaarlijke dubbelganger van het eetbare Stobbezwammetje (p. 316). Let bij twijfel op de meelgeur, die bij het Stobbezwammetje ontbreekt. Proef nooit.

 Dodelijk giftig; bevat amatoxine, net als de Groene knolamaniet (p. 18).

Puntig mosklokje

RL (1)

Galerina triscopa (Fr.) Kühner

Kenmerken: hoed 0,5-1 (2) cm breed, hazelnootbruin of kaneelkleurig tot roestbruin, iets donkerder dan bij moskopjes gebruikelijk, na droging verblekend, in de jeugd spits kegelvormig, later meer klokvormig, in vochtige toestand grof doorschijnend geribd; lam. kaneelbruin, iets verwijderd staand. Steel donkerder dan de hoed, meestal roodbruin, bovenaan berijpt, verderop met schaarse vezels. Sp. wrattig, 7-8,5 (9) x 4-4,5 μ ; cystiden alleen op de lamelranden. **Voorkomen:** VIII-X; op vermolmd, bemost hout van zowel naald- als loofbomen, meestal alleenstaand; vrij zeldzaam. **Opmerking:** goed gekenmerkt door de kegelvormige hoed, de donkere steel en de standplaats op dood hout.

Honinggeel moskopje

Galerina pumila (Pers.:Fr.) M. Lange ex Singer [*G. mycenopsis*]

Kenmerken: hoed 1-2 (3) cm breed, goudgeel tot honingbruin, halfbolvormig tot laag convex; hoedhuid in vochtige toestand iets kleverig, doorschijnend geribd, zonder velumsporen; lam. eerst geel-, later roestbruinachtig, iets verwijderd staand. Steel in de kleur van de hoed, in de jeugd overdekt met een vergankelijke 'kous' van witte, spinnewebachtige velumvezels. Smaak radijsachtig. Sp. glad, 9-12 (13,5) x 5-6,5 μ ; cystiden alleen op de lamelranden. **Voorkomen:** IX-XI, vooral in de late herfst; meestal in naaldbossen, tussen gras en diverse mossen en levermosses, in groepen groeiend; vrij zeldzaam maar wijdverspreid. **Vergelijk:** Groot mosklokje (p. 382).

Groot mosklokje

Galerina clavata (Velen.) Kühner [*G. heterocystis*]

Kenmerken: hoed 0,5-2 cm breed, geelachtig of licht-okerkleurig tot honingbruinachtig, klokvormig tot breed kegelvormig, in vochtige toestand grof doorschijnend geribd, in de jeugd aan de rand met zwakke velumsporen; lam. geelachtig tot roestbruinachtig. Steel geelbruinachtig, met duidelijke, witte velumvezels overdekt. Sp. wrattig, 13-15,5 x 7-8 μ ; cystiden tot de lamelranden beperkt, aan de top knopvormig verbreed; alle hyfen zonder gespen. **Voor-komen:** X-XI; in loof- en naaldbossen, parken, ook in vochtige, mosrijke hooilanden; verspreid voorkomend. **Opmerking:** groeit soms samen met het eender uitzierende Grasmosklokje (*G. laevis*), die op de foto zowel uiterst links als geheel rechts te zien is. Deze soort heeft een gladde, niet-vezelige steel en kleinere, bijna gladde sporen. Beide soorten behoren tot het ondergeslacht *Tubariopsis*, waarbij de hyfen van het vruchtlichaam nergens gespen vertonen.

Bleke elenzompzwam

Alnicola melinoides (Bull.: Fr.) Kühner
[*A. escharoides*, *Naucoria escharoides*] (Fam. Cortinariaceae)

Kenmerken: hoed 1-2 (3) cm breed, geelachtig-beige, in de jeugd halfbolvormig, weldra laag convex; hoedhuid droog, altijd mat, fijn schurftig-viltig, op de uiterste rand iets vlokkig; lam. bleek geeloker, na rijping vuil kaneelbruin, breed aangehecht, matig dicht opeenstaand. Steel geelbruinachtig, later donkerder, vlokkig-vezelig. Geur gronderig-radijsachtig; smaak bitter. Spp. roestig-geelachtig; sp. amandelvormig, fijn ruw, 10-12 x 5-6,5 μ , zonder kp.; cystiden op de lamelranden dun uitgetrokken, deels ook met knopvormige top; lam.-tr. regelmatig. **Voor-komen:** VIII-XI; in moerassen, onder elzen, in groepen groeiend; mycorrhiza-zwam; algemeen. **Op-merking:** onder de 18 in Nederland voorkomende zompzwammen is deze soort goed te herkennen aan de schurftig-viltige hoed en de bittere smaak.

Halmmatkopje

RL (3)

Ramicola reducta (Fr.:Fr.) Watling
[*Simocybe reducta*] (Fam. Cortinariaceae)

Kenmerken: hoed 0,5-1,5 (2) cm breed, olijfgel- tot olijfbuinachtig, halfbolvormig tot laag convex; hoedhuid droog, door cystiden fijn berijpt (loep!), zwak doorschijnend geribd; lam. eerst lichtbeige, later meer olijfbuin, breed aangehecht. Steel olijfbuin tot barnsteenkleurig, over de hele lengte berijpt. Spp. bruinachtig; sp. gevormd als een appelpit, glad, (6,5) 8-9,5 x 4-5 μ , zonder kp.; cystiden aanwezig op hoed, steel en lamelranden; lam.-tr. regelmatig. **Voor-komen:** VIII-X; op aarde en op dood, vermolmd hout van loofbomen; saprofyt; zeldzaam. **Opmerking:** alle soorten uit dit geslacht hebben een olijfbuinachtige hoed.

Genus **Conocybe** – Breeksteeltje

Fam. Bolbitiaceae

Hoed droog of in de jeugd kleverig, hygrofaan, soms door cystiden zijdeachtig; lam. aangehecht, soms iets aflopend; steel al of niet met een ring; spp. roestbruin; sp. elliptisch, glad, meestal met kp.; cystiden soms met typische eindknop (fig. 86); lam.-tr. regelmatig; hoedhuid uit rondachtige cellen opgebouwd. Saprofyten op aarde of mest, ook in cultuurgraslanden.

Izabelkleurig breeksteeltje

Conocybe lactea (J.E. Lange) Metrod

Kenmerken: hoed 1-2 cm breed, wit tot ivoorkleurig, eerst vingerhoedvormig, later breed klokvormig, nooit helemaal uitgespreid; hoedhuid bij jonge ex. iets vettig, zwak overlans geribd of gerimpeld; lam. lang bleek blijvend, later roestig-geelachtig tot kaneelbruin. Steel doorschijnend witachtig, geheel fijn bepoederd. Sp. 11-15 x 7-9 μ , met kp.; cystiden op de lamelranden met eindknop, die op de steel haarvormig. **Voorkomen:** VII-IX; op grazige plaatsen, in hooi- en weilanden, wegbermen; vrij algemeen.

Roestbruin breeksteeltje

Conocybe rickeniana Singer ex P.D. Orton

Kenmerken: hoed (1) 2-4 cm breed, in vochtige toestand bijna kastanjebruin, na droging geelachtig-beige met lang donker blijvende kruin, fijn doorschijnend geribd; lam. na rijping helder roestbruinachtig. Steel geelbruinachtig, onderaan donkerder, vaak met een knolletje aan de voet, geheel berijpt. Sp. 7,5-9,5 x 4-5,5 μ , met kp.; cystiden op lamellen en steel altijd met eindknop. **Voorkomen:** VII-IX; in loof- en naaldbossen, op de grond tussen mos of bladstrooisel (ook van naalden); verspreid voorkomend. **Vergelijk:** o.m. Moerasbreeksteeltje (p. 386).

Bleek breeksteeltje

Conocybe rickenii (Jul. Schaeff.) Kühner

Kenmerken: hoed 1-2,5 cm breed, hoornkleurig tot honingbruin, later bleek hoornkleurig grijs of zelfs witachtig; hoedrand meestal niet geribd; lam. na rijping kaneelbruin, niet erg dicht opeenstaand. Steel hoorngrijs tot roestbruinachtig, geheel poederig-berijpt. Sp. (basidia 4-sporig:) 10-12 x 6-7 μ , (basidia 2-sporig:) 12-16 x 7-9,5 μ ; kp. aanwezig; cystiden op de lamelranden met eindknop, die op de steel alle haarvormig. **Voorkomen:** VI-IX; op bemeste plaatsen, mesthopen, in hooi- en weilanden, bemeste plantsoenen; plaatselijk algemeen. **Opmerking:** bij het determineren van deze en verwante soorten is microscopisch onderzoek van de steelcystiden noodzakelijk. Bij sommige soorten vindt men zowel knopvormige als haarvormige cystiden op de steel.

Moerasbreeksteeltje

Conocybe digitalina (Velen.) Singer
[*C. cryptocystis*, *C. subpubescens*]

(foto's boven)

Kenmerken: hoed 1-3 (4) cm breed, oranjebruinachtig tot geelachtig-roestkleurig, in de jeugd spits kegelvormig tot vingerhoedvormig, later klokvormig, in een brede zone doorschijnend geribd, het hele oppervlak zeer fijn donzig (door haarvormige cystiden); lam. eerst bleek, later krachtig kaneelkleurig-okker, vrij dicht opeenstaand. Steel geelachtig, onderaan weldra bruinachtig, geheel donzig behaard. Sp. 12-14 x 7,5-8,5 μ , met kp.; cystiden op de lamelranden met eindknop, die op de steel deels met eindknop, deels haarvormig. **Voorkomen:** VI-IX; in bossen, op de grond tussen mossen, in wegbermen, vochtige greppels; verspreid voorkomend. **Opmerking:** de donzige beharing is ook zonder loep goed zichtbaar. **Vergelijk:** Roestbruin breeksteeltje (p. 384).

Bundelbreeksteeltje

Conocybe striaepes (Cooke) S. Lundell [*Pholiotina striipes*]

Kenmerken: hoed 1-3,5 cm breed, vrij bleek vleeskleurig-bruinachtig tot okkerbruin, na droging café-au-lait, de hoedrand zeer fijn doorschijnend geribd, zonder zichtbare velumresten; lam. okkerbruin tot roestbruinachtig, soms bijna goudbruin, dicht opeenstaand, opstijgend-aangehecht. Steel wit, bovenaan fijn vlokkelig en overlans geribd. Sp. 6,5-11 x 4-5,5 μ , met kp.; cystiden op hoed, steel en lamelranden toegespitst, zonder eindknop. **Voorkomen:** V-XI; in bemeste graslanden, parken en tuinen; vrij zeldzaam. **Opmerking:** de soorten zonder knopvormige cystiden zijn lang afgezonderd in het geslacht *Pholiotina*. Ze lijken in alle andere kenmerken echter zo op *Conocybe* dat de afscheiding thans overbodig wordt gevonden. Door de ringloze, witte steel zou men *C. striaepes* gemakkelijk voor een franjehoed (*Psathyrella*) kunnen houden, maar het sporenpoeder is roestbruin en niet bruinzwart.

Franjebreeksteeltje

Conocybe appendiculata J.E. Lange & Kühner ex Watling

Kenmerken: hoed 1-2,5 cm breed, helder geelbruin met bijna roodbruine kruin, na droging lichtbeige; hoedhuid in de jeugd iets kleverig, later droog, doorschijnend geribd, de rand met witachtige, tandvormige velumresten behangen; lam. eerst okerkleurig, later roestbruinachtig, smal opstijgend-aangehecht. Steel witachtig tot bleek okerkleurig, geheel overdekt met witachtige, vezelige vlokjes, maar nooit met een vliezige ring. Sp. 6,5-8 (9,5) x 4-5 μ ; kp. onduidelijk; cystiden op de lamelranden dun-haarvormig met afgeronde top. **Voorkomen:** V-X, vooral in de vroege zomer; in loof- en naaldbossen, op de grond, op humus of tussen stukjes hout en kruiden, op open plaatsen, langs wegen e.d.; verspreid voorkomend. **Vergelijk:** hoed kleverig-vettig: Franjekaalkopje (*Psilocybe inquilina* var. *crobula*).

DE MEEST GERENOMMEERDE PADDENSTOELENGIDS

In deze zeer complete gids staan ruim **1.000 SOORTEN** beschreven en met foto afgebeeld, en worden daarnaast nog eens 200 soorten in kort bestek vermeld. Je vindt hierin alle benodigde informatie over kenmerken, groei-periode, vindplaats en eetbaarheid. Bij eetbare soorten wordt ook gewaarschuwd voor mogelijke verwarring met erop gelijkende giftige soorten.

Het overzicht van alle vaktermen en tekeningen van microscopische kenmerken, maakt het determineren nog extra gemakkelijk.

AL JAREN DE BESTE GIDS VOOR DE ECHE PADDENSTOELENLIEFHEBBER!

**KOS
M•S**

Kosmos Uitgevers,
Utrecht/Antwerpen
www.kosmosuitgevers.nl
NUR 420

